

Fråga om möjligheterna för socialtjänsten att begära att en person som sökt försörjningsstöd ska delta i praktik

---

Anmälan

I en anmälan, som kom in till JO den 22 februari 2010, framförde AA klagomål mot socialtjänsten i Örebro kommun. Klagomålen rörde handläggningen av hennes ansökan om försörjningsstöd. Hon anförde bl.a. följande.

I maj 2009 ansökte hon om försörjningsstöd för månaderna juni–augusti 2009. Med anledning av hennes ansökan beslutade socialtjänsten att hon skulle delta i viss praktik. Praktiken inleddes den 7 juni 2009 och pågick under fyra veckor. Enligt socialtjänsten kunde hennes ansökan om försörjningsstöd komma att avslås om hon inte deltog i praktiken. Kort efter att hon fullgjort praktiken beslutade socialtjänsten att avslå hennes ansökan. Enligt 4 kap. 4 § socialtjänstlagen (2001:453), SoL, får socialtjänsten begära att den som uppbär försörjningsstöd deltar i praktik. Det finns emellertid inte något stöd för att begära att den som ansöker om försörjningsstöd deltar i sådan praktik. Socialtjänstens beslut om att hon skulle delta i praktik var därför felaktigt.

Utredning

Handlingarna i det aktuella ärendet inhämtades från socialförvaltningen i Örebro kommun.

Efter remiss inkom Vuxenutbildnings- och arbetsmarknadsnämnden i Örebro kommun med följande yttrande (åberopade bilagor har här uteslutits).

Ärende:

AA har av Försörjningsstöd, Örebro kommun, sommaren 2009, erbjudits en studentpraktikperiod enligt 4 kap. 4 § p. 3 SoL och fullföljt denna praktik under fyra veckor. När ansökan inkom visade det sig att hon ej var berättigad till försörjningsstöd, på grund av att hon tillsammans med sin sambo hade tillgångar i form av kapital.

Kontakter:

Första kontakterna AA hade med Försörjningsstöd var den 20 maj 2009 för Intake (telefonintervju med handläggare, se bilaga 2). Samma dag skickades

ansökningshandlingar för försörjningsstöd inklusive lista över vilka handlingar som skulle bifogas (se bilaga 3) hem till den sökande. Den 1 juni kom hon till en muntlig praktikinformation, där även hennes sambo följde med och således fick även han tillgång till samma information. Informationen skedde dels i grupp och dels individuellt. Den individuella informationen fick AA dagen därpå den 2 juni. Vid dessa tillfällen informerades hon om regelsystemet för att vara berättigad till försörjningsstöd och därmed också till studentpraktik. Dels om att sammanboende måste söka tillsammans på grund av att de enligt sambolagen är ömsesidigt försörjningsskyldiga, samt att innehav av tillgångar och kapital medräknas i normberäkningen. Muntliga praktikinformationen, som ges både i grupp och individuellt för varje sökande, hålls av studenthandläggare och praktiksamordnare tillsammans. Man går igenom information kring vad som gäller för studentpraktik samt villkoren för att vara berättigad till studentpraktik. Informationen följer en skriftlig mall (se bilaga 5).

AA anvisades praktik med start den 17 juni (se bilaga 7) och började arbeta inom lokalvård på Ädelgårdens vårdboende. Hon hade uttryckt egna önskemål om att få arbeta med lokalvård. Anvisningen gjordes utifrån att paret antogs sakna egna inkomster och därmed skulle bli berättigade till försörjningsstöd. Beslut om studentpraktik delgavs den 22 juni. Beslutet ifrågasattes aldrig och överklagades ej.

Ansökan om försörjningsstöd inkom först den 18 juni och då begärdes kompletteringar in. Kompletteringar till ansökan inkom den 14 juli och då påbörjades den ekonomiska handläggningen. Efter ytterligare begäran om komplettering var ansökan komplett den 20 juli. Vid beräkningen visade det sig då att AA:s sambo hade tillgångar som medförde ett överskott inför juni månad på 20 497 kr och inför juli månad 18 407 kr, varför paret fick avslag på begäran om försörjningsstöd. Beslutet överklagades inte. Paret tog inte heller någon kontakt med Försörjningsstöd med anledning av att AA deltagit i studentpraktiken utan att vara berättigad till försörjningsstöd.

Om det i ett tidigare skede varit känt för nämnden, att paret hade egna tillgångar överstigande försörjningsstödsnormen, så hade inte AA varit berättigad till någon kompetenshöjande studentpraktik enligt 4 kap. 4 § p. 3 SoL och skulle således inte ha anvisats någon praktik. Information gavs vid fyra tillfällen om förutsättningarna för att vara berättigad till praktik och försörjningsstöd:

20 maj vid Intakesamtalet på telefon.

20 maj med hemskickad information där det är ikryssat att kontoutdrag från samtliga dina/era bankkonton skulle medskickas.

1 juni vid gruppinformationen (följer en mall där information gavs om tillgångar och kapital). Vid detta informationstillfälle följde även AA:s sambo med och fick höra samma information.

2 juni vid den egna personliga informationen.

Studentpraktik:

Kommunen har en laglig skyldighet (se bilaga 6) att anordna studentpraktik för studerande med CSN-lån under studieuppehållet, under förutsättning att den studerande själv inte lyckats lösa sin försörjning. I Örebro kommun anordnas studentpraktiken av Försörjningsstöd. Praktiken skall innefatta kompetenshöjande arbetsuppgifter inom kommunen eller ideella föreningar. Praktiksamordnare försöker samordna så att studentens egna önsknings så långt det är möjligt blir tillgodosedda. Förutsättningen för att överhuvudtaget beviljas en studentpraktik är att man uppfyller kraven för att vara berättigad till försörjningsstöd. Inom Försörjningsstöd använder vi inte uttrycket ”motprestation”. Istället informerar vi om de krav vi enligt socialtjänstlagen har rätt att ställa på den enskilde. När det gäller studerande som ej klarar sin försörjning under studieuppehållet och därför söker försörjningsstöd, så är lagen mycket klar och tydlig över vilka krav Försörjningsstöd skall ställa (se bilaga 6). Det anordnas två praktikperioder under sommaruppehållet under 4 veckor per period. För att hinna med två perioder, om fyra veckor var, under studieuppehållet måste studenten anvisas omgående.

Sammanfattning:

Den sökande har vid flera tillfällen fått muntlig och skriftlig information om att egna/sambos inkomster och kapital överstigande norm medför att man ej är berättigad till försörjningsstöd och därmed ej berättigad till studentpraktik. På grund av att den sökandes ansökan inkom så sent som den 20 juli, uppdagades det först efter praktikperioden att paret hade eget kapital överstigande försörjningsstödsnormen. Ansökan om försörjningsstöd samt information om vilka handlingar som krävdes skickades ut den 20 maj.

AA har inte överklagat praktikbeslut (se bilaga 7) eller avslagsbeslut av försörjningsstöd (se bilaga 10).

AA yttrade sig över remissvaret.

I ett beslut den 31 januari 2011 anförde *JO Wiklund* följande.

Bedömning

Enligt 4 kap. 4 § 3 SoL får socialnämnden begära att den som uppbär försörjningsstöd under viss tid ska delta i av nämnden anvisad praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet om den enskilde inte har kunnat beredas någon lämplig arbetsmarknadspolitisk åtgärd och följer en utbildning med tillgång till finansiering i särskild ordning men under tid för studieuppehåll behöver försörjningsstöd.

Deltagande i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet syftar till att förbättra den enskildes förutsättningar att komma in på den reguljära arbetsmarknaden eller utbildning. Verksamheten berör främst ungdomar som varit, eller riskerar att bli, beroende av socialbidrag under en längre period men även studerande ungdomar som tillfälligtvis kan bli beroende av socialbidrag för sin försörjning under ferier på grund av svårigheter att få ett feriearbete.

Socialnämnden har således rätt att kräva att studerande som uppbär försörjningsstöd ska delta i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet. Om den enskilde utan godtagbart skäl avböjer att delta i verksamheten får fortsatt försörjningsstöd vägras eller nedsättas.

Lagrådet anförde i sitt yttrande över lagförslaget bl.a. att socialnämndens befogenhet enligt bestämmelsen gällde dem som redan uppbär försörjningsstöd. Enligt lagrådets uppfattning tedde det sig något motsägelsefullt att begränsa möjligheten att ställa krav på studerande som har studieuppehåll till att avse dem som redan uppbär försörjningsstöd (prop. 1996/97:124 s. 262). Regeringen, som inte delade lagrådets uppfattning, anförde i propositionen bl.a. följande (a. prop. s. 77).

Samma princip bör gälla för studerande som för andra. Av kravet på att den kompetenshöjande verksamheten skall vara individuellt utformad följer att man inte kan kräva deltagande i en verksamhet från första dagen som bistånd ges för. Socialnämnden måste först utreda den enskildes förutsättningar och behov och bedöma vilken verksamhet som bäst tillgodoser dessa, det gäller såväl studerande som andra.

AA studerade vid Örebro universitet. Hon uppbär inte försörjningsstöd när hon sommaren 2009 ansökte om bistånd. Hon anvisades trots detta en praktikplats

redan i anslutning till att hon gjorde ansökan. Som framgått ovan är det inte möjligt att begära att en enskild som inte uppbär försörjningsstöd ska delta i praktik. Socialtjänsten borde således inte ha anvisat någon praktikplats innan ansökan om försörjningsstöd hade prövats och AA:s behov av praktikplats hade utretts. Handläggningen förtjänar kritik.